

DR. KAZIMIERAS JOKANTAS

(1880 — mir s ištr mime Sov. Rusijoje po 1945 m.)

Nepriklausomos Lietuvos kult ros istorijon nu j s kaip žymus pedagogas, autorius ger lotyn kalbos vadov li ir stambaus lotyn -lietuvi kalbos žodyno, kaip seim narys, trij kabinet Švietimo ministeris, Kazimieras Jokantas gim 1880 m. spalio 23 d., Kupiškio vals iuje, Valiukiškio vienkiemyje, kur iki 1940 kininkavo jo brolis. 1894 stoj s Mintaujos gimnazijon, už dviej met (1896) su draugais, už atsisakym maldas rusiškai kalb ti, buvo iš jos išvartytas. Baig s 1902 Estijos Taline II gimnazij , Tartu (Doparto) un-te studijavo medicin , ir j baig 1908. 1909-18 buvo jis Suvalk Kalvarijoje šv. Jurgio ligonin s gydytoju.

Kaune Kariuomen s štabo spaudos ir švietimo skyriaus leisto *Karo Archyvo* VIII tome (1937) ir atskirai išspausdintuose domiuose atsiminimuose (*Suvalk Kalvarijoje vokie i okupacijos metu*), jaunas gydytojas gyvai apraš ne tik savo medicinin praktik , bet ir politiškai-visuomenin veikl . Jis dav verting fakt iš pa ios okupacijos, iš ruošimo lietuvi konferencijos Vilniuje 1917 m. rugs jo gale (jis buvo organizacinio komiteto konferencijai ruošti narys), pagaliau iš pa ios konferencijos eigos.

Toliau visuomenin s veiklos gydytojas Jokantas jau nebeapleido, ir pasitrauk iš medicinin s praktikos iki 1940. Trumpai pabuv s Žiburio gimnazijos direktoriumi Marijampol je, jis buvo išrinktas atstovu visus tris demokratin s Lietuvos seimus (1920 m. geguž s 15 — 1927 m. balandžio m n.), pradžioje atstovaudamas krikš ionis demokratams, v liau kinink s jung .

Steigiamajame seime Jokantas pirmininkavo Švietimo komisijai, referavo seime pradžios mokykl statym . B damas (iki 1925 m. vasario m n.) II Seimo vicepirmininku, Jokantas buvo drauge ir oficijozo *Lietuva* vyriausiuoju redaktoriumi (1923-25). Iš vyr. redaktoriaus pareig jis pasitrauk , tap s Vytauto Petrulio (iš eil s 11-me) kabinete Švietimo ministriu (1925 m. vasario 4 d.). Juo Jokantas pasiliko ir Dr. L. Bistro (12-me) kabinete (nuo 1925. IX.25) iki dešini j partij valdymo galo. 1926 m. birželio 14 d., po laim t seimo rinkim , kairiosios partijos pastat savo vyriaus-

syb su min. pirm. M. Sleževičium ir Švietimo ministeriu — prof. V. epinskiu.

Po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo trump laik pabuvusv I dienrašio *Lietuva* vyr. redaktoriumi, gaus revizijos komisijos nario pareigas Lietuvos Banko vadovybje, Dr. K. Jokantas nuo 1927 rudens tapo Kauno Aušros mergaičių gimnazijos direktoriumi, ir juo išbuvo 12 metų (iki 1939 m. lapkričio 21 d.). Prezidentui A. Smetonai perorganizuojant po Klaipėdos netekimo pastatytus pusiau koalicinį gen. J. erniaus vyriausybę, buvo atstatytas Švietimo ministeris Dr. L. Bistras, ir jo vieton naujame Antano Merkio kabinete jo Jokantas, kuris su Smetona nuo seniau rišosi biuolyst ir šiam didelę pagarbą. Švietimo Ministeriu Dr. Jokantas išbuvo iki sovietinios okupacijos (1940 m. birželio 15 d.).

Nuo pirmo bolševikmečio dienos jis jaudintis dėl galimo arešto, Jokantas labai tyliai gyveno nuosavame name (Ožėškienės g.), nemokamai dirbo Vytauto D. unto ligoninėje (prie VII forto) ir išsilauk nepalietas iki 1941 m. birželio mėn. masinio deportacijos. Po žiaurios kratos bute (ieškota aukso ir kt. valiutos), Jokantas su žmona buvo išvežtas sunki tremtis Sibiran. Dėl fiziškai nepakeliamos lyg jis yra miręs tuoj po II pasaulinio karo.

Lengvai valdydamas plunksnais, Jokantas jau rašė *Varpe, Šaltinyje, Vilniaus Žiniuose, Viltyje*. Iš *Viltyje* spausdinti jo straipsniai apie džiuv 1909 buvo išleista atskira knygutė. Po 1918 jis rašė jo (dažnai Kaz. Miškonio slapyvardžiu) *Laisvėje, Lietuvoje, Lietuvos Aido, kininke, Lietuvos Mokykloje* ir kt. Be to, Dr. Jokantas užsimanė vertimais, jau 1905 išversdamas D. Koropėvskio *Urvin žmogus*, 1911 K. Wagnerio *Iš gyvuli gyvenimo*, 1921 Kahnmejerio ir Schulzes *Gamtamokslis*, 1922 Chr. v. Schmidto *Šimt apsakymų*.

Pasižymėjo K. Jokantas savo lotynų kalbos vadovėliu, kurio I dalis *Švyturio* b-v išleido 1920, II dalis 1922. Iki 1940-j I dalis susilaukė šeši leidimų, II dalis — keturi. Labiau atsidėjus lotynų kalbai ir nustojus eiti nuo 1926 m. vasaros atsakingas pareigas, Jokantas išklauė A. Smetonos (tada un-to doc.) raginimo. Jis per dešimt metų paruošė Švietimo Ministerijos išleisti *Lotyniškai lietuvišką* žodyną (Kaunas 1936, X-1096psl.). Pagrindan padėjus F. A. Heinichen lotynų-vokiečių kalbos žodyną, Jokantas frazeologijai vykusiai parinko posaki ir ištis sakinius, ir tuo būdu davė iki šiol lietuviams geriausi lotynų kalbos žodynus. Vilniuje 1958 jau antrą leidimu išleistas *Lotynų-lietuvių kalbos žodynas* yra siauresnis, mažesnio formato (696 psl.). Tarp daugelio naudotų žodynų Jokanto nepaminėtas n. vardas... Gaila, kad politinis visuomeninis ir pedagoginis pareigos Dr. Jokantui vis neleido labiau atsidėti mokslui.

O jis visa savo prigimtimi tur jo knygos žmogaus, arba, kaip dabar sakoma, kult rininko nusiteikimus.

Savo atsiminimais apie vokie i okupacij S. Kalvarijoje, Dr. Jokantas parod r pestingo memuaristo ypatybes. Dviej tom rankraštyje jis buvo suraš s turiningus ir blaiviai kritiškus atsiminimus iš seim laik . Juose buvo duotas atsakymas, kod l Jokantas per jo kinink S jung . Aktyviai dalyvaudamas politiniame gyvenime, nuolat susidurdamas su žymiaisiais seim laik politiniais veik jais, Jokantas jam prastu pastabumu tikrai domiai apžvelg , pla iai apraš anuos laikus. Ir šiuose atsiminimuose jis v l visk tiesiai nuoširdžiai d st , kaip jam atrod , nebandydamas nei sau, nei kitiems ieškoti kokio pasiteisinimo. Tad ir charakterizuodamas savo buvusių partijos draugus, jis neveng jiems aštrios kritikos. Iki 1941 m. pavasario tie atsiminimai buvo apsaugoti nuo dingimo. B t tikrai gaila, jeigu tie reikšmingi atsiminimai, parašyti dar nepriklausomoje Lietuvoje tokio žmogaus, kuris pats daug mat ir žinojo, b t žuv . Kas juos skait , pasteb jo, jog daug ten buvo tokios medžiagos, kuri nerandama nei seim stenogramose, nei apskritai oficijaliuose dokumentuose.

Susiorganizavus Kaune L.K.M. Akademijai, Dr. Jokantas tuoj tapo jos nariu ir buvo Revizijos Komisijoje, d l kit darb negal - damas prisiimti daugiau pareigu.

Zenonas Ivinskis

Roma, 1959.III. 5.